

TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAIN MUKAISEN VAKUUTUKSEN YLEISET LASKUPERUSTEET

Kokooma 23.1.2008.

Viimeisin perustemuutos on vahvistettu 3.2.1998.

TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAIN MUKAISEN VAKUUTUKSEN YLEISET LASKUPERUSTEET

Sisällysluettelo

1	LASKUPERUSTEMALLI.....	1
1.1	Korkoutuvuus.....	1
1.2	Kuolevuus.....	1
1.3	Työkyvyttömyys	2
1.4	Perheellisyys	2
1.4.1	Avioisuus	2
1.4.2	Aviopuolisoiden ikäero	3
1.4.3	Syntyvyys	3
1.4.4	Alkavan TEL:n mukaisen lapseneläkkeen pääoma-arvo.....	3
1.5	Kuormitus	4
1.6	Rahan arvon muuttuvuus	4
1.7	Luettelo yleisvakuista.....	4
2	MALLIN KÄYTTÖÖN LIITTYVIÄ KAAVOJA.....	6
2.1	Korkoutuvuus ja rahan arvon muuttuvuus	6
2.2	Kuolevuus.....	6
2.3	Työkyvyttömyys	7
2.4	Perheellisyys	7
2.4.1	Eräitä perheellisyysperusteisiin liittyviä pääoma-arvoja	7
2.4.2	Perhe-eläkkeen kertamaksut.....	9

TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAIN MUKAISEN VAKUUTUKSEN YLEISET LASKUPERUSTEET

1 LASKUPERUSTEMALLI

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Laskuperustemallilla tarkoitetaan seuraavassa esitettyjen analyttisten lausekkeiden koelmaa sekä menettelytapoja, joilla niistä muodostetaan tarvittavat laskuperusteet. Laskuperustemallista käytetään seuraavassa nimitystä malli.

Lausekkeissa esiintyvä ikä x tarkoittaa tarkkaa ikää. Mallissa esiintyvät parametrit ovat kaikki jatkuvia. Malliin kuuluu kahdenlaisia parametreja: yleisvakioita, jotka sisältyvät yleisiin laskuperusteisiin, sekä erikoisvakioita. Yleisvakioille käytetään merkintää (a_j) , jossa j on kuhunkin yleisvakioon liittyvä tunnusnumero. Erikoisvakioiden merkintä on (b_j) , ja niiden arvot sisältyvät kunkin vakuutuslajin erityisperusteisiin.

1.1 Korkoutuvuus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Vuotuisen laskuperustekoron määrittelee erikoisvakio (b_1) .

1.2 Kuolevuus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

$$(1) \quad \mu_x = (a_1)e^{(a_2)(x+(b_2))}.$$

Kuolevuuden syntymävuosikohtainen riippuvuus otetaan tarvittaessa huomioon saattamalla erikoisvakio (b_2) riippumaan sen henkilön syntymävuodesta, johon perustetta sovelletaan.

1.3 Työkyvyttömyys

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Funktion $z(x, u)$ integraali $\int_{U1}^{U2} z(x, u) du$ ilmoittaa todennäköisyyden sille, että vastasyntynyt on elossa ajan x kuluttua ja on tällöin ollut yhdenjaksoisesti työkyvytön ajan, jonka pituus on välillä $(U1, U2)$.

Arvoilla $x \geq u \geq 0$ on

$$(2) \quad \int_0^x z(x, u) du = e^{-(a4)x} .$$

Arvoilla $x \geq u \geq \psi$ on

$$(3) \quad z(x, u) = \sum_{j=0}^2 (b(3+j))(a(5+j))e^{(b(6+j))(a(8+j))x - (a(11+j))u} .$$

Suure ψ tarkoittaa lyhintä huomioonotettavaa työkyvyttömyyden kestoja. Maksuvapausetu otetaan huomioon kertomalla maksu luvulla $(b9)$.

1.4 Perheellisyys

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

1.4.1 Avioisuus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Naimisissa olevien suhteellinen määrä ($M =$ miehet, $N =$ naiset) on

$$(4) \quad n_x(M) = (a34)e^{-(a35)(\ln x - (a36))^4} \left[1 + (a37)e^{-\left(\frac{x - (a38)}{10}\right)^2} \right]$$

$$(5) \quad n_x(N) = (a39)e^{-(a40)(\ln x - (a41))^4} \left[1 + (a42)e^{-\left(\frac{x-(a43)}{10}\right)^2} \right].$$

1.4.2 Aviopuolisoiden ikäero

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Keskimääräinen vaimon ikä miehen iän funktiona

$$(6) \quad y_x(M) = (a44)x + (a45).$$

Keskimääräinen miehen ikä vaimon iän funktiona

$$(7) \quad y_x(N) = (a46)x + (a47).$$

1.4.3 Syntyvyys

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Syntyvyys naista kohti iässä x on

$$(8) \quad \eta_x = (a48)[x - (a49)]^3 [(a50) - x]^4 e^{-(a51)x}$$

ikävälillä $((a49), (a50))$, muualla 0.

1.4.4 Alkavan TEL:n mukaisen lapseneläkkeen pääoma-arvo

(Vahvistettu 3.2.1998, voimaantulo 31.12.1997.)

Naisen jälkeen maksettavan lapseneläkkeen tapauksessa alkavan TEL:n mukaisen eläkkeen pääoma-arvo on lapseneläkkeen pääteistä w riippuen

$$(9) \quad \bar{Z}_x(w, N) = \begin{cases} (a52)(x-17)^2 10^{-(a53)(x-17)^2}, & \text{kun } w = 18 \text{ ja } x > 17 \\ (a54)(x-17)^2 10^{-(a55)(x-17)^2}, & \text{kun } w = 21 \text{ ja } x > 17 \\ (a56)(x-17)^2 10^{-(a57)(x-17)^2}, & \text{kun } w = 24 \text{ ja } x > 17 \\ 0, & \text{kun } x \leq 17 \end{cases}$$

Pääoma-arvo vastaa lapseneläkkeiden yhteismäärää ja on laskettu sellaista eläkettä kohti, johon leski yksin olisi oikeutettu, jos vakuutettu perhe-eläke sisältäisi myös leskeneläkkeen.

Vakuutusteknisiä suureita laskettaessa käytettäviä vuotuisia korkokantoja 0, 1, 2, 3, 4, 4,25, 4,5, 4,75, 5, 6 ja 7 % vastaavat yleisvakiot (a52) – (a57) on annettu kohdassa 1.7. Muita korkokantoja vastaavat lapseneläkkeen pääoma-arvot saadaan em. korkokantoja vastaavista suureista (9) käyttäen lineaarista interpolaatiota.

1.5 Kuormitus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Kuoleman varalta voimassa olevan positiivisen summan verrannollisen kuormituksen kerroin on $\epsilon = (b13)$. Maksuun verrannollisen kuormituksen kerroin on $\kappa = (b14)$.

1.6 Rahan arvon muuttuvuus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Rahan arvon muuttuvuutta varten tarvittavana perusteena on erikoisvakiona (b15).

1.7 Luettelo yleisvakioista

(Vahvistettu 3.2.1998, voimaantulo 31.12.1997.)

Ajan ja iän yksikkönä käytetään vuotta, ellei toisin ole ilmoitettu. Vakioiden (a4) – (a13) alla mainitut arvot edellyttävät, että $\psi = 14$ vrk.

Kuolevuus

$$(a1) = 5 \cdot 10^{-5}$$

$$(a2) = 0,095$$

$$(a4) = 0,002 \cdot \ln 10$$

Aviopolisoiden ikäero

$$(a44) = 0,909$$

$$(a45) = 2,281$$

$$(a46) = 0,936$$

$$(a47) = 5,340$$

Työkyvyttömyys

$$(a5) = 2,2 \cdot 10^{-5}$$

$$(a6) = 7,9 \cdot 10^{-6}$$

$$(a7) = 2,6 \cdot 10^{-6}$$

$$(a8) = 0,08$$

$$(a9) = 0,14$$

$$(a10) = 0,12$$

$$(a11) = 0,705$$

$$(a12) = 0,156$$

$$(a13) = 0,17$$

Syntyvyys

$$(a48) = 2,9 \cdot 10^{-9}$$

$$(a49) = 15$$

$$(a50) = 50$$

$$(a51) = 0,09$$

Avioisuus

$$(a34) = 0,73$$

$$(a35) = 6,50$$

$$(a36) = 3,89$$

$$(a37) = 0,12$$

$$(a38) = 70$$

$$(a39) = 0,74$$

$$(a40) = 9,00$$

$$(a41) = 3,74$$

$$(a42) = -0,04$$

$$(a43) = 60$$

Lapsen eläkkeen pääoma-arvo

Vakuutusteknisiä suureita lasket- taessa käytettä- vä korkokanta %	(a52)	(a53)	(a54)	(a55)	(a56)	(a57)
0	0,095	0,00190	0,105	0,00170	0,117	0,00155
1	0,085	0,00185	0,095	0,00165	0,103	0,00150
2	0,079	0,00182	0,087	0,00163	0,093	0,00148
3	0,074	0,00180	0,080	0,00161	0,084	0,00145
4	0,069	0,00179	0,074	0,00160	0,076	0,00142
4,25	0,068	0,00179	0,073	0,00159	0,074	0,00142
4,5	0,067	0,00178	0,071	0,00158	0,073	0,00141
4,75	0,066	0,00178	0,069	0,00157	0,072	0,00141
5	0,065	0,00178	0,068	0,00157	0,071	0,00141
6	0,061	0,00176	0,063	0,00154	0,065	0,00139
7	0,057	0,00174	0,058	0,00151	0,059	0,00137

2 MALLIN KÄYTTÖÖN LIITTYVIÄ KAAVOJA

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Seuraavassa esitetään eräitä tavanomaisesta vakuutusmatemaattisesta tekniikasta poikkeavia menettelytapoja, joiden avulla mallista muodostetaan laskuperusteet.

2.1 Korkoutuvuus ja rahan arvon muuttuvuus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Vakuutusteknisiä suureita laskettaessa käytetään korkoutuvuutta

$$(10) \quad \delta = \ln(1 + (b1) - (b15)).$$

2.2 Kuolevuus

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Erikoisvakio (b2) otetaan huomioon korvaamalla todellinen ikä y iällä $x = y + (b2)$ ja käyttämällä vakuutusteknisiä suureita, jotka on laskettu argumenttia x ja erikoisvakion (b2) arvoa nolla vastaavasti. Useamman henkilön "yhteiskuolevuuteen" liittyvät suureet saadaan samaten korvaamalla iät "yhteisiällä" x , joka määräytyy ehdosta

$$(11) \quad \mu_x = \mu_{x1} + \mu_{x2} \quad (x1 \geq x2),$$

jolloin

$$(12) \quad x = x1 + \frac{1}{(a2)} \ln[1 + e^{-(a2)(x1-x2)}].$$

Käytettäessä ikäalueella $x \leq 70$ iästä ja sukupuolesta riippumatonta kuolevuutta

$\mu_x = (a4)$ elinkorko lasketaan kaavasta

$$(13) \quad \frac{\mu_x}{a_n} = \frac{1 - e^{-((a4)+\delta)n}}{(a4) + \delta}.$$

2.3 Työkyvyttömyys

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Määritellään funktio

$$(14) \quad \varphi(x, u, \delta) = \varphi(x, u) = e^{-\delta x} z(x, u).$$

Tällöin työkyvyttömyyseläkkeen kertamaksu lasketaan kaavasta

$$(15) \quad {}_{(e)}\bar{A}_{x:w} = e^{((a^4)+\delta)x} \int_{x+e}^w \int_e^{t-x} \varphi(t, u) du dt$$

ja vuotuinen etukäteinen vastuuvaaramaksu kaavasta

$$(16) \quad {}_{(e)}\pi_{x:w} = {}_{(e)}\bar{A}_{x:w} - e^{-((a^4)+\delta)} {}_{(e)}\bar{A}_{x+1:w}.$$

Alkaneen työkyvyttömyyseläkkeen pääoma-arvo henkilölle, jonka ikä on t ja jonka työkyvyttömyys on jatkunut yhdenjaksoisena alkamisiästään x lähtien on

$$(17) \quad \bar{a}_{[x]+(t-x):w}^{\overline{ii}} = \frac{1}{\varphi(t, t-x)} \int_t^w \varphi(s, s-x) ds.$$

Erikoisvakiot otetaan huomioon vakuutusteknisissä laskelmissa lausekkeesta (3) ilmenevällä tavalla.

Aktiivikorko saadaan jakamalla kaavan (13) mukainen elinkorko erikoisvakiolla (b9).

2.4 Perheellisyys

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

2.4.1 Eräitä perheellisyysperusteisiin liittyviä pääoma-arvoja

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Naisen jälkeen jokaiselle lapselle maksettavan yksikköeläkkeen pääoma-arvo on:

$$(18) \quad \bar{g}_x(w, N) = \int_{x-w}^x \eta_t \bar{a}_{w-x+t} dt.$$

Naisen jälkeen k:nneksi nuorimmalle lapselle maksettavan yksikköeläkkeen pääoma-arvo on

$$(19) \quad \bar{h}_x^k(w, N) = \int_{x-w}^x \eta_t \frac{1}{(k-1)!} \left(\int_t^x \eta_u du \right)^{k-1} e^{-\int_t^x \eta_u du} \bar{a}_{w-x+t} dt.$$

Merkitään lisäksi

$$(20) \quad \bar{h}_x^1(w, N) = \bar{h}_x(w, N).$$

Eri päättymisikiä w vastaavat pääoma-arvot (18) ja (20) saadaan w :n arvoja 18, 21 ja 24 vastaavasti lasketuista arvoista toisen asteen interpoloinnilla.

Miehen jälkeen maksettavan lapsen eläkkeen tapauksessa suureita (18) ja (20) vastaavat suureet saadaan verrannoista

$$(21) \quad \frac{\bar{g}_x(w, M)}{n_x(M)} = \frac{\bar{g}_{y_x(M)}(w, N)}{n_{y_x(M)}(N)}$$

$$(22) \quad \frac{\bar{h}_x(w, M)}{n_x(M)} = \frac{\bar{h}_{y_x(M)}(w, N)}{n_{y_x(M)}(N)},$$

missä $\bar{g}_{y_x(M)}(w, N)$ ja $\bar{h}_{y_x(M)}(w, N)$ ovat kaavojen (18) ja (20) mukaiset suureet.

Miehen jälkeen maksettavan lapsen eläkkeen tapauksessa kaavaa (9) vastaava pääoma-arvo saadaan verrannosta

$$(23) \quad \frac{\bar{Z}_x(w, M)}{n_x(M)} = \frac{\bar{Z}_{y_x(M)}(w, N)}{n_{y_x(M)}(N)},$$

missä $\bar{Z}_{y_x(M)}(w, N)$ on kaavan (9) mukainen suure.

2.4.2 Perhe-eläkkeen kertamaksut

(Vahvistettu 16.10.1990, voimaantulo 1.7.1990.)

Erikoisvakion puuttuminen parametreista $y_x(M)$ ja $y_x(N)$ korvataan edunsaajan erikoisvakion (b2) sopivalla valinnalla.